

YTTRANDE 2014-03-13 SOU 2013:70

Miljödepartementet 103 33 Stockholm

Betänkande SOU 2013:70
Nationell handlingsplan för säker användning och hantering av nanomaterial

Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) instämmer i betänkandet att Sverige genom att delta i det internationella arbetet kring säkerhetsfrågor, regler och standarder kan driva utvecklingen och användningen av nanomaterial för en bättre och säkrare vardag. Det skapar suboptimering om Sverige går sin egen väg med regleringar och klassificeringar.

Den uppenbara fördelen med nanomaterial är att "less is more". Det behövs helt enkelt mindre material för att bygga material med de funktioner man önskar istället för att från ett material skala bort det som är onödigt. Nya unika egenskaper skapar också fördelar för produkter. Det bedrivs idag högklassig nanoforskning i Sverige och det svenska medvetandet om säkerhetsaspekterna är hög. De flesta nanomaterial och tillverkningsprocesser medför få risker. Vissa bedöms efter befintliga regelverk av ansvariga parter vara farliga för hälsa och miljö och skall hanteras därefter.

SSF avråder mot att det inrättas Nanoråd och Nanocentrum, därför att de angivna uppgifterna redan sköts eller rimligen kan skötas av existerande ansvariga myndigheter och engagerade organisationer.

SSF finner inte anledning till att lyfta ansvar och uppgifter från Kemikalieinspektionen, Arbetsmiljöverket, Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Statens medicinsk-etiska råd, Swedish Standards Institute m.fl. SSF föreslår snarare en förstärkning av dessa aktörer. Att som utredningen föreslår inrätta ett nytt råd under regeringen är ett underkännande av befintliga myndigheter. Det är heller inte motiverat i utredningen att dessa myndigheter inte skulle kunna klara uppgiften. Om osäkerhet råder beträffande involverade myndigheters ansvar och uppdrag inom nanomaterialområdet, bör detta förtydligas i deras regleringsbrev och de bör eventuellt förses med motsvarande resurser. Det är utmärkt att betänkandet föreslår som åtgärd att Kemikalieinspektionen bl.a. får ansvar för att en inventering av produkter på marknaden som innehåller nanomaterial genomförs (sid 271).

Riskbedömning för nya ämnen görs idag med befintlig lagstiftning. Nanomaterial är just nya ämnen. Därför kan de som övervakar kemikalier ta hänsyn till att ämnens påverkan inte bara beror på den kemiska sammansättningen utan också på andra faktorer som form och storlek samt effektiv yta.

Att säkerhet och innovation går hand i hand är en utgångspunkt för ett hållbart samhälle. Det finns en industriell logik i att säkerhetsfrågorna beaktas redan i designstadiet. Så kan tryggare och bättre svensk nanoteknik bli ett föredöme för resten av världen och svenska produkter accepteras av marknaden/samhället.

När det gäller kommunikation (sid 145, sid 213) kring nanomaterial instämmer SSF i utredningen att den bör vara transparent och korrekt. SSF ställer sig dock frågande till att den önskvärda tydligheten i information skulle hjälpas av att använda sig av metaforer, jfr. Prins Charles alarmerande frågor om självreproducerande nanorobotar. Tillhörande avsnitt (s. 145) i utredningen andas relativism och är tendentiös: "För att allmänheten ska uppfatta informationen som trovärdig och balanserad behövs ett neutralt forum som inte på förhand förknippas med olika värderingar". SSF menar att kunskap förmedlad av kompetenta personer är den enda trovärdiga och användbara informationen. Den olyckliga stigmatiseringen vid nanofaran i samhället grundar sig snarare i okunskap. Här är det en fördel att det är myndigheter och forskare som kommunicerar, inte personer utsedda inom olika forum. Utredningen framför också uppfattningen att det idag saknas en utvecklad samhällsdebatt. SSF delar inte den synen.

Till ovanstående kan fogas att utredningen pekar på att ett Nanoråd ska organiseras för att få en så neutral framtoning som möjligt (sid 248). Svenska myndigheter fyller den rollen och kan med fortsatt visat förtroende från regeringen fullgöra sin uppgift. Det är positivt att utredningen håller öppet för att ett Nanoråd om det trots allt skulle inrättas placeras under Kemikalieinspektionen (sid 249).

Till slut menar SSF att det i Sverige inte saknas forskningsfinansiärer och projekt kring hantering av nanomaterial (tillverkning, säkerhet, användning, klassificering, osv.). Det behöver utredas vidare om det alls är ekonomiskt fördelaktigt för samhället att inrätta Nanocentrum som ett operativt organ med en budget på 22 miljoner kronor för att driva interna och externa projekt. Att dessutom följa utredningens förslag att medel ska omdisponeras från teknik- och innovationsforskningen till Nanoråd/Centrum/fora ter sig kontraproduktivt för att uppnå en säker användning av nanomaterial inom produkter och vård.

I detta ärende har Lars Hultman beslutat. I handläggningen har också SSF:s styrelseordförande Harriet Wallberg och programchef Joakim Amorim deltagit.

Lars Hultman
VD
Stiftelsen för strategisk forskning

Box 70483
107 26 Stockholm
Tel. 08-505 816 77

E-post: lars.hultman@stratresearch.se